

Gábriš, T., Švecová, A.: Dejiny práva na území Slovenska. I.

Dejiny štátu, správy a súdnictva.

Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk 2009, 267 s. (ISBN 978-80-7380-161-8)

Ladislav Vojáček*

Recenzovaný text dopĺňa sériu nových učebných pomůcek, vznikajících v posledním období ke slovenským právním dějinám. Rozhodně se mezi nimi neztratí, protože autoři zvolili neotřelé a zajímavé rozložení látky, které jistě upoutá nejen studenty, ale i odbornou veřejnost. Zejména v pasážích o vývoji ve 20. století je zajímavý i pro českého čtenáře (ostatně je hodné zaznamenání, že jde už o druhou učebnici slovenských právních dějin vydanou českým vydavatelem).

Autoři prozatím přicházejí s prvním dílem, který se věnuje vývoji „*štátu, správy a soudnictví*“, tedy problematice, kterou dnes upravují především ústavní a správní právo. Po úvodu se v něm snaží stručně postihnout význam právních dějin a svůj výklad periodizují. Svým způsobem k úvodním pasážím patří i kapitola charakterizující poslední (slovanské) předstátní útvary na slovenském území, za něž autoři považují Sámovu říši a Nitranské knížectví. Jádrem vlastního textu se rozděluje na dva velké celky věnované feudálnímu a občanskému státu. O použitých termínech by bylo možné diskutovat (zejména o jejich „*nestejnorodosti*“), ale zřejmě i kterékoliv jiné by se také daly zpochybňovat. Samotný základní mezník – rok 1848 – je podle mne zvolen vhodně. Osobně bych ovšem ještě vydělil na roveň „*feudálního*“ (či raději stavovského) a „*občanského*“ patrimoniálního stát z prvních století středověkého vývoje, což je však také otázka názoru. Jakýmsi epilogem je úvaha nad vymezením v historii proměnlivého vztahu veřejné a soukromé sféry.

První z obou hlavních částí autoři otevřeli velmi potřebnou podrobnější periodizací (zase bych tu raději než o absolutistické monarchii ve slovenských poměrech psal o absolutizující monarchii) a pak se věnovali „*ústavnímu systému*“. Možná tu mohla být více zdůrazněna odlišnost použitého pojetí ústavy (proto ty uvozovky na konci předchozí věty) od našeho běžného vnímání ústavy a ústavnosti. Následující subkapitoly zachycují vývoj postavení panovníka, uherského sněmu, ústřední i místní správy, soudnictví a dalších orgánů realizace práva a nakonec vztah státu a církve.

Ve druhé části suplují periodizaci mezníky ústavního vývoje v letech 1848–1992, který je proložen problematikou slovenských státoprávních požadavků. Pak ve stejné struktuře jako v první části následuje výklad o ústředních orgánech, místní a územní správě, soudnictví, dalších orgánech realizace práva a o vztahu a státu a církve.

S koncepcí výkladu, kterou autoři zvolili, je vedle jejích předností, zejména vedle možnosti kontinuálně sledovat vývoj jednotlivých orgánů nebo jiných součástí státního mechanismu, spojeno i nejedno riziko. Například právě při výkladech o jednotlivých součástech státního zřízení, které úzce souvisí s aktuálním politickým vývojem (méně je to významné u výkladů o soukromém právu), je třeba důsledně sledovat chronologii výkladu a častým uváděním časových údajů předcházet tomu, aby se čtenář tak říkajíc „*ztratil v čase*“. V některých pasážích se mi to bohužel při čtení stávalo, tím spíše se to asi může stát studentům.

S prvním rizikem souvisí i druhý základní předpoklad úspěchu takového studijní pomůcky. Výkladu vývoje jednotlivých orgánů musí předcházet byť třeba stručná, ale obsažná a výstižná, charakteristika jednotlivých vývojových fází, protože bez uvědomění si kontextu, charakteru doby, nelze některé konkrétní změny správně pochopit. Navíc bychom neměli přehlížet, že právě ve schopnosti „*interdisciplinárně*“ postihnout charakter jednotlivých vývojových fází a vykládat vývoj jednotlivých právních institutů v obecnějším kontextu spočívá hlavní specifikum, ba přímo důvod existence, právní historie. V části podávající výklad o „*štátu, správě a soudnictví*“ funkci syntetizující kapitoly do jisté míry přirozeně plní výklad o státním zřízení (o ústavním vývoji), ale je na to třeba pamatovat i v budoucím druhém dílu při výkladech o jednotlivých právních odvětvích.

Na recenzované publikaci se podíleli dva autoři. I kdyby se to čtenář nedočetl na jejím přebalu, snadno by to poznal ze samotného textu, protože styl obou spoluautorů je dost odlišný. To samo o sobě není zásadní závadou, ale zmiňuji se o tom proto, že by měli více myslet na potencionální čtenáře, tj. zejména na začínající studenty práv, a snažit se jim látku podat „*co nej-*

* Doc. JUDr. Ladislav Vojáček, CSc., Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Brno.

stravitelněji“, tedy volit pokud možno krátké a přehledné věty a zbytečně nepoužívat méně obvyklá cizí slova. Tady beze zbytku platí, že v jednoduchosti je síla.

Myslím, že lze konstatovat, že první díl připravované učební pomůcky je zajímavě koncipovaným poku-

sem o podání slovenských právních dějin. Chce se odlišit od starších učebních pomůcek bez toho, že by se – jak se to někdy stává – jeho autoři za každou cenu snažili o „objevnost“ a od podstatných otázek se utíkali k okrajovým. Můžeme se tedy jen těšit na pokračování.